

HARDGRAS

N° 148

de moeders

Arthur
van den Boogaard
Patrick Nevin

Lotfi
El Hamidi
Diaspora

Danielle Kliwon
Argentijnse cábala

Henk Spaan
Pelé

9 789026 362958

NUMMER 148

Toen ze dertien was won Oumaima Yahiaoui een prijs voor het beste gedicht over 75 jaar vrijheid, georganiseerd door De Balie en het Amsterdams 4 en 5 mei Comité. Iro-nisch genoeg komt ze uit Rotterdam en zit ze in de vijfde klas van het Gymnasium Erasmianum, ofwel het Erasmiaans. De schrijver Martijn Simons is haar leraar Nederlands. Hem leek het een goed idee te corresponderen met Oumaima over het WK voetbal, met name over de prestaties van Marokko. Het is onmogelijk om niet te worden meegeslept door het speelse en dwarse brein van Oumaima. Over de column in *NRC Handelsblad* van 24 december waarin de moeders van Marokkaanse voetballers minachtend worden afgedaan als aanrechtsloven, zegt dit meisje van zestien:

‘Mijn voornemen voor het nieuwe jaar is witte feministen lekker zelf te laten uitvogelen dat er concepten zijn van *female empowerment* die verder gaan dan hun eurocentrische, zelf-ingenomen en compleet onwetende visie op de realiteit.’

Lotfi El Hamidi, plaatsvervangend chef van de opinieredactie van de *NRC*, voegt eraan toe dat tijdens het WK de Marokkaanse vrouwen voor het eerst zichtbaar werden.

Hij zegt nog uit een tijd te komen waarin Marokkaanse vrouwen, en zeker moeders, geacht werden om onzichtbaar te zijn. ‘Niemand weet wie de moeder van de huidige koning is, laat staan hoe ze eruitziet.’ Het zo prominent in beeld brengen van hun moeders door de voetballers van Marokko, werd in die zin een, misschien onbewuste, uiting van de vorm van feminisme waarover Oumaima het heeft.

Hugo Borst
Mathijs van Nieuwkerk
Henk Spaan

Enkele Argentijnse heksen besloten zich te wapenen met gebeden, kaarsen, amuletten en salie

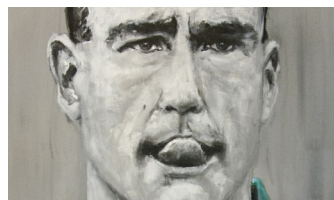
pagina 44

04
**Avocadohoofd
een
briefwisseling**

Oumaima Yahiaoui en Martijn Simons

16
**Vergeten
Titanen**

Daan & Mikko

26
**Messi
volgens
Maradona**

Daniel Arcucci

34
**Marokkanen
in diaspora
breken door**

Lotfi El Hamidi

18
Op avontuur

Tessa Sparreboom

40
**Hugo's
wonderpet**

Danielle Kliwon

50
**In memoria
di Luca**

Zeger van Herwaarden

52
**Voetbal en de
Kunst van het
Schrijven**

Arthur van den Boogaard

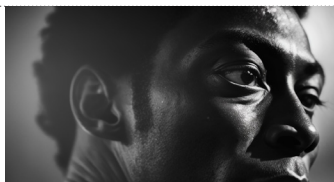
66
**Janusz,
John**

Anton Slotboom

76
**Pelé
is de beste**

Henk Spaan

82
**WK-dagboek:
Lionel, Wout
en Harry**

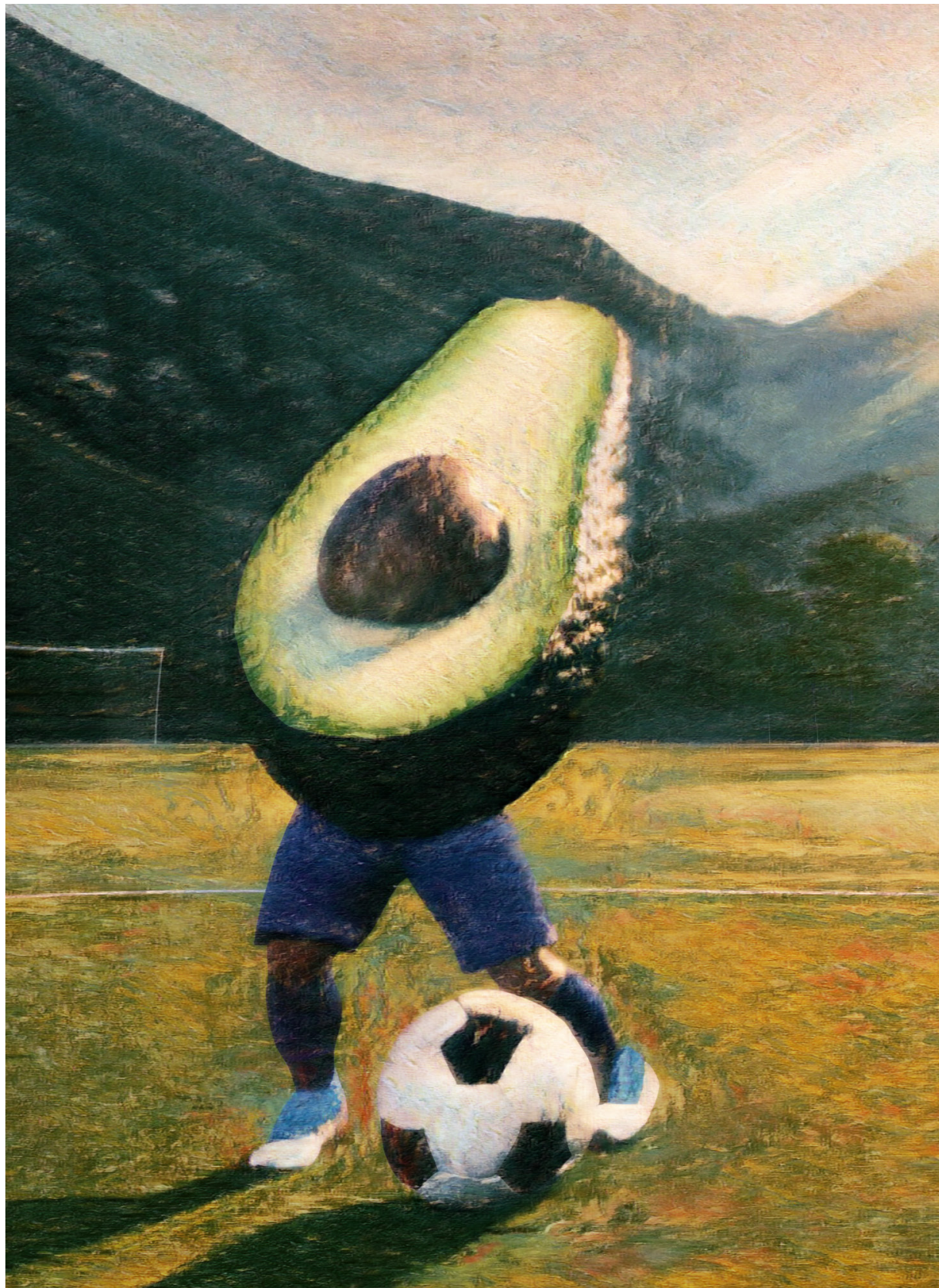
Michel Doodeman

94
**De knakworst
van
Louis van Gaal**

Daan Heerma Van Voss

101
**Pelé
voor
altijd**

Peter Speetjens

**Avvo
caddo
hoofd
een briefwisseling**

Oumaima Yahiaoui en Martijn Simons

21 december 2022

He Oumaima,

Dat had je niet verwacht, hè!

Toen ik gisteren de beelden zag van de spelers die op een open bus over een brede laan, pardon: avenue, in Rabat werden gereden en van alle kanten door fans werden toegejuicht (mooiste detail, de zwaailichten van de politiewagens die achter de bus aan reden kleurden voor de gelegenheid groen-rood), moest ik weer aan die woorden denken. Ziyech sprak ze tegen NOS-verslaggever Joep Schreuder, na afloop van de gewonnen achtste finale tegen Spanje. Ik had het fragment op de radio gehoord, de beelden niet gezien, en achteraf hoorde ik mensen zeggen dat Ziyech er verongelijkt bij had gekeken, rancuneus wellicht zelfs. Precies zoals Ziyechs karakter vaak wordt omschreven in Nederland. Stug, trots, star. Een zogenaamde 'moeilijke jongen'. Ziyechs reactie werd omschreven als die van iemand die per se zijn gelijk moet zien te halen. Maar toen ik later alsnog het fragment bekeek, bleek dat hij erbij keek zoals hij wel vaker kijkt. Licht opgekrulde mondhoeken, enigszins spottend. Haast een soort ironisch-intellectuele blik, eentje waaruit zelfkennis sprak, net als het besef dat zijn woorden uitgelegd konden worden (wat dus ook gebeurde) als kritiek op de manier waarop in Nederland meestal over jongens als Ziyech wordt gesproken. Een razend slimme opmerking, dus, maar, en ik vind het belangrijk om dat nog eens te zeggen, hij keek er dus niet boos bij. Eerder guitig, en juist dat maakte het zo indrukwekkend. Toch moet ik zeggen: ik had het zelf ook niet verwacht. Dat wil zeggen: tot de winst op België in de tweede wedstrijd van de poule, had ik geen al te hoge verwachtingen van Marokko. De eerste poulewedstrijd, tegen Kroatië (0-0), zou ik ook allang zijn vergeten als het niet de eerste wedstrijd in een historische reeks zou blijken te zijn. Marokko liet al zien dat het positioneel sterk was, maar bracht aanvallend niet al te veel spectaculairs (twee schoten tussen de palen...).

Maar even terug naar het begin, of liever nog iets eerder. Toen ik vorig jaar de Africa Cup keek, was de uitschakeling in de kwartfinale (2-1 verlies van Egypte, de latere verliezend finalist) teleurstellend te noemen. De coach, Bosniër Vahid Halilhodzic, lag overhoop met Ziyech, en later ook met Mazraoui – een of ander dom incident over water drinken tijdens een training, dat duidelijk ging over wie er de baas was – en het spel was op de beste momenten verrassend, maar meestal vrij flets en zonder duidelijke visie. Het leek in ieder geval in niets op de gedisciplineerde machine die we bijvoorbeeld tegen Spanje zagen in de eerste helft. Of tegen Portugal. Hoe dan ook, laatst had ik het met een tweede klas over het toernooi van Marokko en of je dat kunt lezen als een verhaal waarin je de verschillende fasen kunt herkennen die door Aristoteles beschreven zijn. (Ik weet niet of jij een paar jaar geleden ook deze opdracht hebt gedaan, maar bij mij moeten de leerlingen in de tweede klas een verhaal ontleden op basis van dat fasemodel – heel zinvol.) De tweede fase die Aristoteles onderscheidt is het zogenaamde motorisch moment: een gebeurtenis, *iets*, wat het verhaal op

gang brengt, in beweging.

Wat mij betreft is het moment dat voor Marokko alles begon te bewegen, het ontslag van Halilhodzic. Toen, kunnen we nu constateren, is gaan rollen wat heel lang niet tot stilstand gebracht kon worden (ongeveer zoals een dribbel van Azzedine Ounahi – wat een speler!). Ik denk dat ik daarom ook niet zo goed wist wat ik bij aanvang van het toernooi moest verwachten. Ja, Ziyech deed weer mee, Mazraoui ook, je zou zeggen dat dat goede tekenen zijn, maar eerlijk is eerlijk: we wisten het gewoon niet. Ik kende de coach niet, ik kende niet eens alle spelers in het basiselftal. Dus wat had ik te verwachten?

Wat ik eigenlijk wil vragen is: wat waren jouw verwachtingen aan het begin van het toernooi? Dacht jij dat Marokko wel eens de poulefase zou kunnen overleven? Wat las jij in die woorden van Ziyech? Gingen die voor jou over meer dan voetbal? En stond jij na de 0-2 tegen België ook al feestend op de Kruiskade, of kwam dat later pas?

Groet!
Martijn

24 december 2022

Hallo meneer Simons,

Op de avond dat Spanje Costa Rica versloeg met 7-0 en Canada verloor van België met een doelpunt verschil, kwam mijn vader thuis met het nieuws dat de wedstrijd Marokko-Kroatië die ochtend was geëindigd in 0-0 (een wedstrijd waar ik dus niet de tv voor heb aangezet). Volgens mij begon dat gesprek met een verbaasde opmerking van mij over het feit dat Marokko überhaupt meedeed aan het WK (waarvoor ik misschien eerder de schuld moet geven aan mijn gebrekkige voetbalkennis dan aan mijn onderschatting van ons nationale team), gevolgd door mijn vader die zijn schouders ophaalde en ons weinig hoopvol zei dat ze 'in ieder geval niet verloren hebben'. De straten van Bospolder-Tussendijken waren toen net als de Nieuwe Binnenweg en de Kruiskade nog stil (voor zover dat kan, in dit gedeelte van Rotterdam), en de lucht zag nog niet rood van de rookbommen die een paar dagen later aangestoken zouden worden.

De dagen hierna stond mijn TikTok FYP (For You Page) vol met video's van de mannen van het Braziliaanse team, de onverwachte winst van Japan tegen Duitsland, en natuurlijk volgde ik in het nieuws de wedstrijd Nederland – Ecuador. Mijn vader zette nog even de tv aan om Tunesië – Australië te volgen, maar de interesse bleef over het algemeen minimaal.

De klapper kwam toen ik op 27 november in de laatste minuten van België – Marokko thuiskwam van school en in onze woonkamer mijn hele familie met open mond naar de tv zag staren. Het stond op dat moment 1-0 voor Marokko en ik had het geluk om erbij te mogen zijn toen Zakaria

Aboukhhal, een Marokkaanse Nederlander uit Rotterdam, de tweede en laatste goal van de wedstrijd maakte. Mijn vader gaf via FaceTime live de situatie vanaf de Kruiskade door, terwijl bij mijn moeder de rest van de familie op luidspreker stond. Ik denk dat het ongeloof toen nog groot was.

We waren trots, absoluut, maar 'we hebben België verslagen' klonk nog steeds als iets mythisch, alsof we gewoon heel veel geluk hadden gehad.

Feesten op de Kruiskade was voor mij toen nog niet aan de orde.

Zoals Ziyech zei in een interview na afloop van de wedstrijd, 'waren we er nog niet'. Ik denk dat dat voorzichtig veranderde toen twee dagen later Tunesië ook nog eens Frankrijk versloeg. Als zij het konden, waarom wij niet ook?

Fast forward naar later: het inmiddels beroemde 'Dat had je niet verwacht hè!'

Later, toen *de Volkskrant* na Marokko's uitschakeling in de halve finale een cartoon plaatste van twee gestereotypeerde Marokkaanse jongeren die de Wereldbeker stalen, of toen er veel ophef was rond een Deense talkshow die de Marokkaanse spelers en hun moeders vergeleek met apen... telkens dacht ik terug aan dat zinnetje van Ziyech.

Het lijkt haast een wetmatigheid. Of je nu de achtste finale van het WK bereikt of als Marokkaans-Nederlandse burger in de maatschappij functioneert: je zal onderschat worden. De ervaring van talloze etnische minderheden, zelfs degenen die net als ik in het multiculturele Rotterdam wonen, is dat je je altijd extra moet bewijzen, harder moet werken voor hetzelfde resultaat en dan ook nog eens een blik van verbazing krijgt als het wél lukt.

Zo had ik 'dat had je niet verwacht, hè' kunnen gebruiken toen ik elf was en, ondanks dat ik me had opgegeven voor vwo-lesdag, na een sceptische blik toch bij de mavo werd ingedeeld. Of, later, al die keren dat mijn rapport beter bleek dan dat van een witte medeleerling, zodat er vervolgens niet-zo-fraaie opmerkingen werden gemaakt over alle manieren waarop ik mijn achten heb behaald.

Natuurlijk ging 'dat had je niet verwacht, hè' over meer dan alleen voetbal.

Het overgrote deel van het Marokkaanse team bestaat uit jongeren die levenslang zijn onderschat en leefwerelden hebben gekend die de meesten van ons alleen maar kunnen vrezen. Ziyechs opmerking preludeerde op het feit dat je verder mag komen dan de Nederlandse ploeg, en nog steeds in de krant als probleemjongere afgebeeld kan worden.

En er is nog iets. Dat ene zinnetje kreeg nóg meer nadruk doordat er van Spanje is gewonnen. Op de eerste plek eindigen in de poule was voor mijn familie al genoeg bevestiging dat de Marokkanen het konden, maar Spanje was voor mij de spannendste wedstrijd van heel het WK. Die móchten ze niet verliezen, niet na de geschiedenis die Marokko met Spanje deelt. Er werd namelijk tegen hetzelfde Spanje gespeeld dat nog altijd door de straten van Tetouan en Tangier spookt, hetzelfde Spanje waarvan het vocabulaire met mijn moeders *darija* is verweven; hetzelfde Spanje ook dat om onverklaarbare redenen niet aan de Marokkaanse kant van de Straat van Gibraltar de steden Ceuta en Melilla onder controle heeft en hetzelfde Spanje waarover mijn vader, geboren in het Rifgebergte, nog steeds talloze pijnlijke, van generatie op generatie doorwerkende, verhalen over kan ver-

tellen. Als we ergens een gevoel van inferioriteit of lage verwachtingen aan hebben overgehouden, (en ja, het zit ook in onszelf) moeten zoeken, dan hoeven we alleen maar naar het verleden van ons land te kijken. Marokko heeft er meer dan genoeg over te vertellen.

Groeten,

Oumaima Yahiaoui

28 december 2022

He Oumaima,

We moeten het natuurlijk over voetbal hebben, en dat gaan we ook doen, maar er is één zinnetje in je brief waar ik eerst bij wil (moet) stilstaan omdat dat zinnetje over veel meer dan sport gaat, en juist tijdens dit WK duidelijk werd dat sport een manier kan zijn om negatieve beeldvorming te beïnvloeden. Ik bedoel dit:

Je zál onderschat worden.

(Zelf moet ik bij dit soort zinnetjes altijd denken aan Sevn Alias, die op de track 'Altijd werk', samen met Hef, rapt: 'wees slim, je moet dom lijken' – ik vatte die regel altijd op als een soort cover up voor, een vermomming. Verberg je achter een masker van domheid, dan wordt er minder op je gelet en heb je vrij spel om te doen wat je wil, in de context van dit nummer: clandestiene praktijken met geestverruimende middelen.

Maar ik snap inmiddels dat je 'm ook nog op een andere manier kunt lezen: alsof de schrijver van die regel de lage verwachtingen die er van hem (en van jongens zoals hij) zijn, heeft geïnternaliseerd. Hij zegt in feite ook: doe je dom voor en je zult in ieder geval niet – voor de zoveelste keer – teleurgesteld worden.)

Je schreef die woorden niet met de nadruk die ik er nu op leg door het zo te isoleren, maar toch. Je geeft voorbeelden van dingen die je hebt meegemaakt, maar wat ik me afvraag is: hoe ga je ermee om in je eigen leven? En maak je dit soort dingen nu ook nog mee, op onze school?

(Ik kan me eerlijk gezegd niet anders voorstellen, ik ben niet gek, maar ik heb het je nog nooit rechtstreeks gevraagd.)

Wat me trouwens ook is bijgebleven van de hausse aan artikelen, filmpjes en wat niet meer, is het interview met Nordin Amrabat.

Daags na de wedstrijd tegen Portugal (1-0 winst) las ik een interview met Nordin, de oudere broer van Sofiyán, die 64 interlands speelde en onder andere actief was op het WK van 2018. Hij parafraseerde daarin een uitspraak aan van Regragui, de coach, om uit te leggen op welke manier die

ook mentaal in zo'n korte tijd (drie maanden!) zo'n eenheid van zijn team heeft weten te smeden: 'Hij [de coach, MS] zegt: je moet dit doen voor je familie, voor je grootouders die naar Europa zijn gegaan en keihard hebben gewerkt om voor jou een goed bestaan op te bouwen.'

Ik moet nu ineens ook aan die gênante column van Rosanne Hertzberger denken, afgelopen weekend in *NRC*, waarin ze met veel genoegen over 'de Marokkaanse moeders' heen kotste. Misschien heb je die inmiddels ook gelezen, en wil je er iets over zeggen. Misschien moeten we het laten, de stompzinnigheid was zo stuitend, de vooringenomenheid haast grotesk...

En ik wil het ook veel liever over voetbal hebben, voor je het weet verdwijnt die historische sensatie naar de achtergrond. Hoe onterecht zou dat niet zijn! Dus please, vertel nog meer over de wedstrijd tegen Spanje. Had je vertrouwen in een goede afloop, en hoe was het op straat na de overwinning? En, mocht je er al aan toekomen: hoe was de opmaat naar Frankrijk, dat andere land dat zo nadrukkelijk in Marokko aanwezig is geweest?

Groeten, Martijn

2 januari 2023

Hallo meneer Simons,

Op zaterdag 10 december trokken overal in Rotterdam honderden mensen rode shirts aan, gristen enorme, tot daarvoor onaangeraakte vlaggen uit hun kelder mee, en reed half de Marokkaanse diaspora richting de Kade (wat je zeker moet zijn opgevallen als je daarlangs moest rijden, de files waren niet fraai). Bij voorgaande wedstrijden had de ME zich, al voor de aftrap, verzameld op de straten met een waarschuwend woord voor iedereen die het waagde de openbare orde te verstoren, maar bij Marokko – Portugal werd ons een feest gegund tot een uur of elf (eigenlijk tien, maar zoals ik eerder zei: file).

Voordat ik de straat op ging had mijn familie zich verzameld om een gezellige zie-Marokko-geschiedenis-maken-terwijl-je-couscous-eet-avond te houden. Met een gevuld Marokkaans huis voetbal kijken betekent dat de slaapkamers constant bezet zijn door mensen die beurtelings zegeningen prevelen voor ons team en schietgebedjes verrichten voor de winst, in de keuken drie gerechten tegelijk bereid worden (drie gerechten die nooit op komen) en in de woonkamer het juk van de tweede en derde generatie een obstakel vormt voor het functioneren van de rest. De winst was desondanks fantastisch. Op Marokko – Portugal lag geen druk, er was geen emotioneel geladen noodzaak om te winnen en Marokko had zich al bewezen (ondanks dat Al Jazeera Marokko een kans op winst had gegeven van maar 34 procent).

Tijdens de afterparty van Marokko – Portugal werd met vlaggen van elke in Rotterdam te vinden nationaliteit gezwaaid. Scooters gedecoreerd met rood en groen roetsjten ons voorbij en over de tramrails naast het Tiendplein

werd een soort catwalk gelopen door jongens die ervoor zorgden dat zelfs de mensen in de file niets misten van het gefeest. Muziek, getoeter, vuurwerk. Als Marokkanen blij zijn, kun je dat horen. En iedereen stond te juichen, Marokkaan of niet. Het deed me denken aan de column 'Marokko moet wereldkampioen worden. Ik wil dat voor alle migranten in de wereld' van Erdal Balci, in *de Volkskrant*. Hij verklaarde dat iedereen met een migratieachtergrond zich vastklampt aan de hoop het nest dat ze eens moesten verlaten, herbouwd te zien worden. Als het goed gaat met een land dat door net zo'n ontwikkeling gaat, of dat met dezelfde redenen zijn inwoners heeft zien gaan, is het voor iedereen feest bij iets groots als een historische overwinning op het WK. Ik zou het niet weten, op de Kruiskade juichte ik voor mijn eigen land. Maar toch, blijkbaar werden we die avond verbonden door iets anders dan alleen het land waar onze ouders zijn geboren.

U wilde nog meer weten over Spanje, maar er valt, afgezien van de emotionele lading van de wedstrijd, niet zoveel over te zeggen. De penalty's werden gewonnen na een prachtige performance van Yassine Bounou, wat de Arabische tv-commentator van *Bein Sports* ook vond (Heeft u wel eens sport gekeken op een Arabisch kanaal? Ook zonder de taal te beheersen een zeer amusante ervaring.) Die avond was er te veel ME om überhaupt feest te vieren, dus lieten we het bij onze gedeelde vreugde (en Yassine Bounou video's kijken op TikTok, want naast een goede keeper is het ook een mooie man).

U noemde het interview met Nordin Amrabat en de quote van Regragui (weet u dat zijn meest bekende bijnaam Ras l'Avocat, oftewel avocadohoofd, is?) over werken voor je familie. Vorig jaar bij maatschappijleer hadden we een blok over arbeidsmigratie in Nederland en het nationale integratieproces. We kregen de NPO-documentaire *Mijn vader de gelukszoeker* aangeraden, een documentaire over de reis die Nadia Moussaïds vader heeft afgelegd.

Het doel van de serie, voor Nadia althans, was om te leren wat haar vader allemaal heeft gedaan om een plekje te bemachtigen in Nederland. De documentaire vertelde een verhaal dat de meeste mensen met een migratieachtergrond wel kennen; onze ouders hebben loeihard voor ons gewerkt. Willen wij degenen zijn die, ondanks de reizen die er zijn afgelegd voor onze potentie, niet bloeien op de nalatenschap van de generatie voor ons?

Regragui schetst hoe het motto 'doe het voor je familie' een heel team kon verenigen en een historisch moment kon creëren, en geloof me, dit is niet de enige situatie waarvoor het wordt gebruikt. Ik kan het weten, want allichtoon zijn op het gymnasium betekent geregeld een peptalk geven aan (of krijgen van) een medeleerling die de hoop heeft opgegeven (de meesten van ons komen van basisscholen waar een niet-westerse leerlingenpopulatie van twintig procent niet gezien zou worden als baken van diversiteit, onze school lijkt daarentegen andere standaarden aan te houden). Maar goed, het is mooi dat Regragui, ondanks dat zijn team uit allerlei verschillende landen komt, nog op iedereen effect heeft kunnen hebben met een simpel principe.

Wanneer iemand me vraagt naar racisme, en de vormen waarin ik dat heb meegemaakt (vooral wanneer deze vraag verwijst naar onze school), heb ik eigenlijk altijd hetzelfde antwoord: racistische opmerkingen, microagressies en rechtstreeks disrespect blijven niet hangen. Ja, ik heb het allemaal meegemaakt (ook bij ons op school), maar juist daarom weet ik dat dat niet het ergste gedeelte is van 'de enige allochtoon in de kamer' zijn; het indringende gevoel van vervreemding is veel zwaarder.

Bij een opmerking kan ik mijn schouders ophalen, iets schampers terugzeggen, maar het gevoel ergens niet te horen is niet aan te wijzen. Het zit hem in bij mensen thuiskomen en als eerste met grote ogen aangestaard worden, om dan vervolgens een paar ongemakkelijke vragen te moeten ontwijken ('Voel je je eerder Marokkaans of Nederlands?' is echt niet de intelligente vraag die mensen denken dat het is). Het zit hem ook in het feit dat de toch al schaarse allochtone populatie bij ons op school elk jaar lijkt uit te dunnen (en ik weet dat er meer dan één leerling is die expres verdwijnt, gewoon om weg te kunnen zijn).

Het zit hem in gevraagd worden voor projecten, om vervolgens gewoon te mogen zitten en lachen, want ik heb een positief effect op het imago dat uitgedragen moet worden (opmerkelijk trouwens dat ik er altijd word neergezet, en niet de Marokkaan op het pleintje hiernaast in een Nike trinna). Ik voel het ook in een soort constante alertheid. Het, zoals ik eerder genoemd heb, rekening houden met een foutmarge, bestaand uit onderschatting, waar een eerste oordeel over mij mee bezoedeld zou kunnen zijn. Waar ik me in de toekomst vooral zorgen over maak is niet eens mijn achternaam wanneer ik een baan wil, of een vreselijk eenzijdige werkplek, maar dat ik, wanneer ik eindelijk begin aan mijn droombaan, zal worden geconfronteerd met precies hetzelfde. Dat ik degene ben die mag spelen voor reclamebord, of voor exotisch magazine vol verhalen. Voor quatumvuller. Nadat ik tijdens mijn sollicitatie had beantwoord of ik voor Marokko of Nederland zou zijn, als ze ooit tegen elkaar zouden spelen, natuurlijk.

En Rosanne Hertzberger? Mijn voornemen voor het nieuwe jaar is witte feministen lekker zelf te laten uitvogelen dat er concepten zijn van *female empowerment* die verder gaan dan hun eurocentrische, zelfingenomen en compleet onwetende visie op de realiteit.

Groeten,

Oumaima Yahiaoui

4 januari 2023

He Oumaima,

Bam! Hertzberger in een enkele zin met de grond gelijkemaakt – ik vermoed dat Henk (Spaan, redacteur van *Hard gras*) er wel om kan glimlachen. En bedankt voor je onbedoelde, maar evengoed vrij briljante titelsuggestie voor deze briefwisseling.

Dan nu: het klinkt misschien cynisch, en het lijkt misschien alsof ik je in mijn vorige brief probeerde uit te lokken. Je een worst voorhield of een hoepel, en jij vervolgens beet of sprong. Maar geloof me, dat deed ik niet. Ik wil gewoon dingen weten, omdat ik je sinds dit schooljaar een beetje ken en ik weet dat je dingen te zeggen hebt die gehoord moeten worden. Je hebt, zoals ze dat in de literatuur noemen, een *stem*.

Ik hoor jou praten in de dingen die je schrijft. En dat is waanzinnig. Het is waanzinnig dat je zo eerlijk wil zijn, dat je, bijvoorbeeld, je school durft te bekritisieren, want we weten allebei dat dit gelezen wordt (beeldvorming, beeldvorming...), en misschien doe je het wel juist in het volle besef dat je gelezen wordt, zo slim ben je wel, maar dan nog.

Kijk, ik weet niet hoe het is om een voetballer te zijn, om te moeten omgaan met de druk, te moeten leven als 'een luxe-gevangene', in de woorden van Simon Kuper. Ik zal het ook nooit weten. Net zoals ik nooit zal weten hoe het is om jou, of iemand zoals jij, te zijn. Maar ik kan wel naar je luisteren. Dus bedankt daarvoor. Dat dat mag, bedoel ik. En ook dat je tegen me wil praten, mij dingen wil vertellen. Dat vind ik bijzonder.

Om terug te komen op waar het allemaal om begonnen was: het WK. De wedstrijd tegen Kroatië (2-1 verloren) was de wedstrijd die niemand wilde spelen, en in feite was er niet zo veel aan. De lucht was uit de ballon. Je zag dat de spelers de vermoeidheid nu wel voelden, nu minder door de pijn heen konden spelen. Maar die wedstrijd daarvoor, Frankrijk, die moeten we nog even doornemen. Het gevoel dat bij mij bleef hangen was zo'n beetje hetzelfde als ik in 1998 (Zo lang geleden? Ja, zo lang geleden.) had toen Nederland in Frankrijk de halve finale verloor van Brazilië.

De wedstrijd daarvoor, tegen Argentinië, was grandioos en iedereen kan zich die nog herinneren. Maar de halve finale dus, daarbij had ik na afloop een 'het is goed zo'-gevoel. Alsof het halen van de laatste vier ook echt het hoogst haalbare was op dat moment. Iets vergelijkbaars had ik nu ook, met Marokko – Frankrijk. De ongelooflijke hoeveelheid kwaliteit die de Fransen op het veld konden brengen... Hoe dan ook, na afloop was ik niet eens echt teleurgesteld. Je kunt nu eenmaal verliezen van de Fransen. *No biggie*. Herken je dat gevoel? Of lag je ontroostbaar op de bank na het laatste fluitsignaal?

Weet je trouwens waar ik nu al zin in heb? Het WK van over vier jaar, in de VS, onder andere. Ik kan me nog het WK van 1994 herinneren (nog langer geleden, I know). Het is het eerste toernooi dat ik min of meer bewust heb meegemaakt. Wedstrijden die gespeeld werden als ik eigenlijk al in bed hoorde te liggen: tegen België, Saoedi-Arabië. Iets met Gaston Taument (google die eens) en een doelpunt met z'n hoofd. Een armwieggebaar van

Bebeto na een doelpunt, en die keeper, Taffarel, van wie ik vond dat die er niet uitzag als een Braziliaan, maar veel meer als onze keeper, Ed de Goeij. Dat hele toernooi is in mijn kinderhoofd een lange sequentie van momenten geworden, en ik herinner me ongetwijfeld dingen onjuist (ik zou bijvoorbeeld zweren dat ik midden in de nacht werd gewekt en voor de tv werd gepland) en andere dingen juist helemaal niet (de groepswedstrijd tegen Marokko), maar dat is uiteindelijk allemaal niet relevant. Ik denk dat ik bedoel te zeggen – vergeef me dat dit paternalistisch klinkt – dat jij iets hebt om naar uit te kijken. Dat je over twintig, of dertig, of weet ik veel hoeveel jaar je een herinnering hebt aan die vier weken in Qatar, en dat wat er verder ook gebeurt, je altijd die herinnering hebt. Die kun je niet verliezen. Die zit ergens. In je hoofd, in je lijf.

Maar 2026, het WK, daar begon ik over. Het kan toch niet anders dan dat Marokko daar goed voor de dag komt? Hakimi is dan 27, een perfecte leeftijd. Ziyech is tegen die tijd al wat ouder, maar die kan als een soort Pirlo met passjes gaan strooien en het lopen aan anderen overlaten. En Ounahi, waar speelt die tegen die tijd?

Hoeveel succesvolle dribbels heeft die in 2026 inmiddels op zijn naam staan? En met een beetje geluk voor jou doet Bounou ook nog steeds mee, die is dan al wel vijftiendertig, maar voor een keeper maakt dat niets uit. Ik kan eerlijk gezegd niet wachten. Gelukkig hebben we volgend jaar alvast een nieuwe Africa Cup. In Ivoorkust. Je hoort het, het grote verheugen is begonnen.

Groet!

Martijn

8 januari 2023

Hallo meneer Simons,

Ik herinner mij Kroatië – Marokko en Marokko – Frankrijk als wedstrijden waar de energie van het veld was gesijpeld. Ondanks dat de Marokkaanse fans nog steeds de tribune domineerden (zoals in de media gezegd zijn Marokkaanse fans écht de twaalfde speler van het elftal) merkte je het verschil met de voorgaande wedstrijden. Marokko ging lang genoeg gebukt onder geblesseerde spelers en de last van een underdog zijn, zelfs de onbreekbare teamspirit zou ze dit keer waarschijnlijk niet redden. Maar, en ik ben niet de enige die dit denkt, het was goed, het was genoeg. Ja oké, bij de eerste goal van Theo Fernandez kromp ik nog even ineen en ja, ik ben eerst nog door de vijf fases van rouw gegaan voordat ik ons verlies accepteerde, maar top 4? Dat ik had ik aan het begin van het WK nooit verwacht.

Dus nee, ik was niet teleurgesteld. Hoe kon ik dat zijn na het fenomenale spel dat Marokko gedurende het hele toernooi heeft neergezet? Na de geschiedenis die er is geschreven en de trots die ze hebben gebracht? Ik was dankbaar voor de, zoals u die noemt, blijvende herinneringen. En het klopt, er zit geen schaamte in verliezen tegen Frankrijk (al moet het op z'n minst een keer in mijn leven gebeuren dat Marokko Frankrijk verslaat. Ik heb niet in een eerdere brief Spanje uitgekafferd om vervolgens Frankrijk niet dezelfde behandeling te gunnen). Een traantje (of meerdere) was aanwezig, maar zie dat als afscheid, als afsluiting.

En het is niet voorbij, over vier jaar is er gewoon een volgend WK. Ik hoop, en misschien is dit idealistisch, dat Marokko dan niemand meer choqueert. Ik hoop dat Marokko zichzelf dan al heeft bewezen, dat ze een mooie prestatie neerzetten bij de Africa Cup, dat we dan iedere speler in hun eigen team, over de hele wereld hun plek op het veld hebben zien toe-eigenen en dat ze nog sterker dan eerder terugkomen om het allemaal opnieuw te doen. Ik kijk uit naar de volgende wedstrijd met onze enige echte Ras l'Avocat aan de zijlijn, de volgende extra feestelijke *djaaj mhamar* en het Kruiskade-feestje waar ik, waar ik dan ook mag zijn, sowieso voor terugkom (Ik koop dit jaar in Marokko alvast een voetbal-shirt en wat vlaggetjes).

Momenteel ben ik nog steeds bezig alle interviews, columns en nieuwsstukken uit te pluizen. Uiteindelijk ga ik al deze discoursen wel missen. Ik weet ook niet hoe het is om profvoetballer te zijn, maar door de opgetrokken wenkbrauwen van Ziyech, de enthousiaste lach van Aboukhilal, Hakimi's gebroken *darija* en een traantje van Amrabat heb ik met ze kunnen meeleven, om vervolgens mijn eigen verhaal aan hen te koppelen. U ook bedankt dat u het resultaat daarvan wilde horen, dat u het luisterende oor wilde spelen (zelfs wanneer dit absoluut onvergeeflijke, ongevraagde en asociale kritiek op mijn school betekent).

Maar goed, volgens mij is alles gezegd en gedaan. Het volgende WK staat al gemarkeerd in mijn agenda. Beeld me nu voor de laatste keer Ziyech met gesloten ogen en een hand op zijn borst in, deze woorden zingend: *Allah, Al Watan, Al Malek*.*

Groeten,

Oumaima Yahia

VERGETEN TITANEN

AFLEVERING 20 VINNIE JONES

De eerste generatie die bij de naam 'Vinnie Jones' denkt: is dat niet die acteur? is inmiddels ruimschoots volwassen. *Lock, Stock and Two Smoking Barrels* (1998), *Snatch* (2000), *Gone in 60 Seconds* (2000), *X-Men: The Last Stand* (2006): het zijn maar een paar klassiekers die op Jones' IMDB-profiel te vinden zijn. Met zijn immer vertrokken gezicht, zijn grote, blokvormige kop, zijn bonkige schouders en zijn stevige tred (die van iemand die verhaal gaat halen) was hij onmogelijk te casten als iets anders dan de tough guy, de hard man, de ruwe bolster. Er lopen nu Britse vaders rond die met hun kinderen naar de televisie kijken en zeggen: wist je dat die vent daar ooit profvoetballer was? De kinderen zullen het nauwelijks geloven. Ik zweer het, zegt de vader; hij brak door bij Wimbledon als bikkelharde verdediger, en zou uitgroeien tot aanvoerder van het nationale elftal van Wales. Hij was een van de sterkhouders van het legendarische Wimbledon dat in 1988 Liverpool versloeg en de FA Cup won, het team dat overvol zat met stennischoppers, rouwdouwers en psychopaten dat het bekend stond als The Crazy Gang. In totaal zou Vinnie Jones twaalf keer van het veld gestuurd worden, en nog altijd heeft hij het record van de snelste gele kaart ooit in handen; in 1992, na drie seconden. 'Ik was misschien te wild, te sterk, of te vroeg. Na drie seconden kan ik moeilijk te laat zijn geweest!' schreef Jones in zijn autobiografie over het voorval. Nadat de FA hem weer eens een standje had gegeven, verklaarde hij: 'Ze hebben me een schouderklopje gegeven. Ik heb voetbalgeweld van de terrasjes naar het veld weten te brengen.' Misschien was Jones altijd al een acteur. In dat geval is 'de voetballer' Vinnie Jones 's mans beste rol geweest. Het was allemaal net echt.

BEELD: MIKKO KUIPER TEKST: DAAN HEERMA VAN VOSS

Op avond tuur

Tessa Sparreboom

In 2014 was ik de enige uit mijn klas die de voetbalpoule voor het WK weigerde in te vullen. Ik wist niks van voetbal en zou dus zeker niet winnen. Om de redenering rond te maken: ik hield niet van verliezen. Wat dat betreft begreep ik voetbal juist heel goed.

Acht jaar later zat ik samen met Henk Spaan op een zonnig terras koffie te drinken en een portobello-tosti te eten. Dat voelde als een overwinning, want ik zag geen van mijn voormalige klasgenoten daar ook zitten. We, Henk en ik, hadden het over voetbal alsof het niks was. Eredivisie, Champions League, dat werk. Wat ik ermee had, wilde Henk natuurlijk weten.

Ik slikte een hap champignon door. ‘Nou,’ zei ik, ‘mijn vader is rijexamenator en hij heeft Brian Brobbey laten slagen.’ Tevreden legde ik mijn servet neer.

Het verhaal van mijn vader en Brobbey was mij pas vijf maanden eerder ter ore gekomen, terwijl Brobbey intussen al twee jaar in zijn Mercedes rondreed. Mijn vader had destijds niet de moeite genomen om aan ons, zijn gezin, te vertellen aan wie hij zojuist een rijbewijs had uitgedeeld. Zoveel hadden wij thuis met voetbal: niks. Ajax was bij ons de fles allesreiniger onder de gootsteen. Is dat een voetbalgrap die al duizend keer is gemaakt? Ik zou het dus niet weten, mijn opvoeding laat op dit vlak te wensen over.

Mijn vader kwam pas met zijn anekdote op de proppen toen ik mijn nieuwe vriend, die voor Ajax (de club) is, mee naar huis nam. Met Aron keek ik inmiddels alle wedstrijden. Hij dwong mij niet allerhande poules in te vullen maar legde het gewoon uit, alles bedoel ik, van de namen tot het jargon. Niet op een vervelende, pesterige manier, maar juist heel kalm en onderkoeld, waardoor ik alleen maar gretiger werd. Hij zei weleens dat ik er oog voor had, voor het spel, dat hielp natuurlijk ook.

Ik was voor Ajax, niet vanwege Aron, al was dat wel zo makkelijk, maar omdat ik in Amsterdam woonde en omdat mijn opa voor die club was geweest (kennelijk was het voetbalgen wel ergens aanwezig).

‘Bovendien ben ik natuurlijk ook gewoon in deze stad geboren,’ had ik tegen Aron gezegd, en dat was een sneer naar de leermeester, die zelf ‘Amstelveen’ in z’n paspoort had staan.

‘Hou op hoor,’ aldus Aron. ‘Mijn ziekenhuis stond véél dichterbij de ArenA. Ik zag het stadion eerder dan m’n moeder.’ Goed, daar kwamen we verder even niet uit.

‘Wat grappig,’ zei mijn vader, toen Aron en ik opgegroeid en al bij mijn ouders op de bank zaten. ‘Ik heb een keer een Ajax-speler in de auto gehad.’ (Iemand ‘in de auto hebben’, dat is CBR-jargon.)

Ik weet dat mijn vader de avond voor een werkdag altijd het